

آذربایجان تورکلرینک مادی و معنوی تر بیه صنہ سووب

قان او رجا نخ

مژلوفی رشید بلک افند براوه

سلیمان حلبی و نو خا

آذر بايجان ترکلرینگ مادی و معنوی تربیه سنه منسوب

فان وجاعی

عنوانده بر قومیدیه در که شن مجلسده تمام او اور

— — — — —

مؤلفی: رسیدلک افندیزاده

— — — — —

سنة هجري ١٣٢٢ | سنة ميلادي ١٩٠٤

سینزور و خصیله محمد آقا شاهحتینسقى مطبعه سندە

طبع اوپوندى

СИЛДІВ адабият
Азиянын Республика
Университеттесі
Нр. № 224

Тифліс
ографія М. Шахтахтинскій
1904 г.

مقدمة

حڪمانگ بريندن سؤال ايلديلر كه: ادبى كىمدن اوگرلدى؟
 دىدى: أدبسىزدن! قومىدие أدبلىكىڭ آينەسىدر. پس بو
 گونه متنمىز آراسنده وجود اولان أدبلىكى بويله بىر آينە
 واسطەسىلە ميدانە قويوب قومىدие يازمەن قىدىمىز خلاقە
 ادب اوغرىتىمكىدر. مثل واركە: گولدورەنڭ يانزە گىئىمە آغلادا-
 نڭ يانزە گىت... اي تۈرك قىداشلارى بىزىم بىر عىبىمىزى
 گوردىكىدە بىزە آغلاماق لازىمدر. بىر عىب و بىر نەصاندىن بىزە
 داشنىماق لازىمدر. بونڭ ايچىنده مېتلا اولدىغۇزى رىذالت و
 ضلات عىننا مشخص قىلىنوبدر كە هە بىرىسى بىزىرت صاحبە،
 بىرلەك بىر درسدر.

Дозволено цензурою. 8 марта 1904 г. г. Тифлисъ.

افراد اهل مجلس

۱	بقال موسى ۴۵ یاشنده
۲	آروادی گللى ۴۰ باشينده
۳	اوغلی سکريم ۲۵ یاشنده - جاهل باشى
۴	اوغلی مرتضى ۱۳ یاشنده
۵	قرى ملك ۱۵ یاشنده
۶	اوشاقلارگ نهسى فاطمه ۶۰ یاشنده قارى
۷	قومشوارى حورزاد قارى
۸	ايلىچيلردن برى زالخا
۹	ايلىچيلردن او برى فيروز
۱۰	مكتيدار ملا فتحعلی دورت بش شاگردى ايله
۱۱	دعا ياز ديران حاجى وقاص
۱۲	سيلىستجي ديلمانجى محمود آقا، موسى نشك باجيسى اوغلى
۱۳	ناچالنىك
۱۴	پريستاو
۱۵	ايكى نفر قاراداوى

خەنچى اوالمىجى مجلس

واقع اولور آذر بايجان ولايتىنده بقال موسى نشك ايوينده
اور تالقە منقل قويولوب سكارىينه بى جفت آفتابه قويولىمىدر.
موسى نشك آروادى گللى دوغى آرتدىبور، قرى ملك ساقز
چىنئىھە جىنئىھە جوراب توخويور، اوغلۇ مرتضى توماچاق اىچرو
گىرروب دبور

(مرتضى)

آ مئا چورك وي... يرا!

(گللى)

(آجىقلۇ) آى ايچىن چالاتىن داغىلىسون گىدا! صباحىڭ
گوتى هىندىجە آچىلدى. باياخ قانىق اپىك يەدىگ؟

(ملك)

بى... اى... اى! گىدەنشك قارىنده بى يېجىلر وار دىهسن!

(گللى)

آ ملك دور بو لقمه تىكە اولىمە بى لقمه چورك كىس
وين دورتسۇن گوزىينه (مرتضى سارى) گوزوڭا بېبىڭىڭا مىللەر
يىرسۇن.. پا...لا...م داھى سڭا آرتىق سوزۇم يوخدور.

—

(ملک)

(چورگى ويروب وبر چيمديك مرتضدن آتوب دبور)
آل آ بىيج ديشيل.

(فاطمه)

ياخشى گونئىز اولسون... گلڭ سىزى قوجاغلىيوم...

(گللى)

آغىز هابوردەجە اوتى... آ ملک بويوك دوشگى سال
سويلە گورىم آغىز عدو دوستى زاد لىيجەدر؟

(فاطمه)

هاموسى او تورور باباتىلىر... ياخشىدېيلر... دعادرپورلىر...

(گللى و ملک)

(ايکىسى بىرىن) نە ياخشى نە ياخشى...

(فاطمه)

آ بالام آ گللى! بو گىچە قارىش قوروش واقعەلار گور-
خشم بىرىدىيمكە گىيدۈم گورۇم نەوار نە يوخ...

(گللى)

الله خير ايليه... يوسف يىتغمىر خيره يىزىسون... بىرى
بىورك قوب باجاستە سالىھ بىر دانىش گورك نە گورمىسىن؟

(مرتضى)

واى... آى... بىلە الين يائىشا دوشنسون يماالار چخار-
داسن قاندېشكىز؟

(گللى)

(مرتضى سارى هجوم ايىدوب) كوبىك اوغلى نە دبورىن؟

(مرتضى)

(آناسى طرفە بىر شىللەلاق آتوب و دوداچ او س سوردوب
قاچور جولە و درحال اىچىرو قايىدوب دبور) نەنەم گلورا يىح!
(گللى لىك آنهسى فاطمه داخل او لور).

(فاطمه)

خوش گوردوك آغىز... سلام عليكم.

(گللى و ملک)

(ايکىسى بىرىن) بائى بائى... عليكم السلام. خوش گلدىش
آغىز نىيجە يورگىمىزە دوشىشدىك!.. نە ياخشى آغىز...

(فاطمه)

گورديمكـه - يوزدن ايراغ - بر ايت گلدى بر گوزيمه
 موسى يزينه در بر گوزيمه كريمدر. بي قافيلدان بونى قارىدى...
 بسم الله بسم الله الله ايراغ ايلىه... ديليم آغزيم قوروسون...
 دىهسن گىدەلىڭ قارنى قارپۇپ چالاتنى چخارتدى... آل...-
 لا...ه سن منم بالاريمك يىس گوتنى مئا گوستزمە آل...لا...-
 آه!!.. در حمال يوخودان قالخوب بر سىلە چاناق دوغى
 چىخىدىم و گىدوں آرخىن قرايىنده سويه سوپلىدىم.

(گللى)

(مضطرب الحال برمقنى قولاغنە سوخوب موشقورۇ)
 بو بو چش!

(ملک)

قولاغلاره قورقوشون... شيطانڭ گوتنە گولورم... ايت
 گوتنە گولىرم.

(فاطمه)

آغز دىهسن دروازەڭر دوگولور... گورۇڭ كىمىدر؟

(گللى)

آل ملک گورا!.. الله خير ايلىه... (مرتض خېرگۈزىرىن)

(مرتض)

بىزه چوخلى آرواتلار گلور هىچ بريسىنى تائىهدىم...
 آتى جىجى آجمشم. مئا چورك وير!

(گللى)

سنى گوروم: التەندن ايستىشم آغى يىوب اواد يېھسن...
 (فاطمه يە سارى) آغز ياد آرواتلار كىم او لار؟

(فاطمه)

الله خير ايلىه... آ ملک آغ گونلو اوول باخ گور تائىدە
 بىلەرسن؟

(ملک)

(پىجرەدن باخوب دىوركە) هىچ گوردوگوم آداملاره
 او خشامىورلر ايکى آرواندر.

(گللى)

آغز بلکە ايلىچىدر؟! آ ملک سن گىت بوغچە پالتارىڭى
 گىنى... (ملک چخور، آروادلار چادرملۇ ايچىرۇ داخل او لورلار).

(قۇناقلى)

سلام عليكم... قولاق ايستەرسىز؟

(گللى وفاطمه)

عليكم السلام... بونه سوزدر؟ نيه ايستمېق؟ سىزدىن ياخشى
قوناق كيم اولاركە؟ خوش گىلدىڭىز صفا گتۇردوڭىز!

(قوناقلاردىن برى)

آغرىڭى آلمۇ! قوناق زاد دىكۈك، يول او توردوك يور-
نوغىمىزى آلمۇغە بر دقىقەلەقە يوزومزە سالوب گىردىك سىزىك
محللىيە.

(گللى)

آمان الكزە باخواڭ... او توروڭ آشاغە... گورك هاردان
گلورسەنگ هارا گىدرسەنگ. گېچىن سىن الله منقلەق قراغانە، باخ لاب
گرڭ كىرىمەك او لمۇشنى دوشىڭ او سته او تورەسەنگ...

(آروادلارڭ چادرەسىنى آچوب او توردورلىر. بىر قدر
كىرىمېش او توروب وبرى بىرىنىڭ يوزىنە باخوب آخرى
آروادلاردىن برى فاطمەدىن سؤال ايدىر).

(آروادلاردىن برى)

سن بو ايڭى نەنى سىن؟

(للەظە)

نەدىيم: مندە سىزگى كىمى قوناڭ، گىلدى گىدەرم!

(آروادلاردىن برى)

قوناقسىن؟ بىس بونلارڭ نەبىسىن؟

(فاطمه)

ھېچ زادلىرى دىكەم. ايو آروادى بودى باخ (گللىنى
گوستيرىم).

(گللى)

آى قىز ملك! گل، آى بالام، بى دوگىنى گوتور گىدەك
قوناقلارە آشдан خوراڭدىن قابراق!

(آروادلارڭ (ايکىسى بىردىن))

اولماز اولاچاق دىكەل، والله قويىمىق...
(بو حالدە ملك تازە لباس گىوب آغزى يامشاقلو اىچىرۇ
گىروب دوگى طبىقىنى گوتوروب تلهسىك ايدىن چخور).

(گللى)

بونه سوزدر؟ كىرىمەك او لمۇشنى او لمۇز: سېزە بىشىمەن
آش بىر دىيئك گورۇم كىيمە يىشەجىك؟ (گللى ملکىڭ دالنجه
گىدەير).

(آروادلارڭ بىرى)

(فاطمە يە سارى) - آغز نەايىشە دوشدوڭ ؟!

(اوبرى)

(ايضًا) - آغز بال دوتان بارماق يالار. ئىشىا باخ آ... آ... آ...

(فاطمە)

(آروادلار سارى) - آغز سىزگ داشىقىڭىزدىن سوز وڭردىن ايشيق گلور، بر او زوڭرى مىڭا تائىتىسىڭىز گوروم كىمىشكىز ها ها ! ؟ دىرلر كە: قوناخ قوناغى ايستەمز ايو يېھىسى هېچ بىرىن !

(آروادلارڭ بىرى)

من - محمودىڭ قىزى زالخايم، لقبىم تاپانچە محمودىڭ قىزى دىرلر.

(اوبرى)

مندە - آتش حسینلىنىڭ گلىنىييم. آديم فيروزدر .

(فاطمە)

ها آ... بالام سىزى من تائىدىم: خالانداز بىر جهانىڭ قوشلۇقىدە اولور سز...

(زالخا و فيروز)

او يېخ، او يېخ!... (بو حالىه مىك اوزى اور توك اوچ استكىان چاي گتۈرير قويوب گىدىر).

(فاطمە)

بس خىر اولە سىزىدە والله بىر خېر وار؟!..

(زالخا)

(آغز والله نەدىيىم... سىدىن بىر سوز سوروشەسىبىك اما سىدىنده قورخورۇخ... سن رېم آغزىندىن چخارتمە آنجاق بىزه سوزون دوغروسوينى دى...)

(فاطمە)

آغز بىر نەسوزدى؟ بىرىن سوروشەمە ئىكىسىن سوروش: يە دىمېرم دەها نىيە آند وىرېرسن بەرى...!

(زالخا)

او دىدىيگىڭ خالانداز بىر جهانىڭ نوھىي مەتقىال محمد زى گونئىر وېكە ها بى موسى دابىنىڭ قىزىنە باخاخ...

(فاطمە)

قىزىڭ نېيېنە باخاجا قىشكەزىز: قىزە الله باخوب چىخوب گىيدىوبىر! قىز بىر يەخىخ ايوڭ دىرەگى، الى ئىكەنلى ساپلى،

پر تيقاي، يماقلئ، شيرهلى شفتهلى، هميشه باشى آشاغه ير سوبورور، قاب قاجاغ يوبور، آخشامه كيمى اوز ايشندهدى، بر ساعته بى جناق اونك خميرينى يوغورار يابار.

(فiroz)

آغز، گل سنه قىزى بى بهانه ايلن بورا چاغراسان اونى ييز بى عمللى دانشىراخ مشتري گوزيله عمللى بى باخاق...

(Fateme)

آغز، سنه خام خام يىه دانشىرسن؟ كىشىنىڭ حىالى آبرلى قرىنه دېمك او لا ركە: گل سکا يالىچى گلو بىر باخا قادر!

(Zalxa)

البته او لماز! آفيروز سنه دانشىقە سوز تاپىدى!

(Firoz Zalxa)

(ايكسى بىردى) - چوخ ياخشىدى، چوخ گوزلدى!

(Fateme)

بى...! آغز چايىز سوبودى: ايجاخ.

(Firoz Zalxa)

ايچاخ، گيداخ... اوده كورپه او شاق قويوب گامشوق

(Fateme)

آگل-لى-ى! گل: قوناقلارشك گيدىرلى.

(گللى قولى چىركلى قياغىنندە مزر، اليىندە كىنگىر ايچرى گىرور).

(گللى)

آى آنا بو نه سوزدى سن دىئرسن؟ كيم كويىشك قىزىدەي بوهارى ترپنمه يه قويار!

(Zalxa و Firoz)

بى-ى-ى! بسم الله! آغز! آى آرواد؟ بزيم باشمزمە كول... آى آرواد؟ سن قىرىشك نەنسى سىنمەش؟ داهى بو خېجلەت بزە بسى. آغز دوراخ گيداخ...

(قوناقلار آياغە دورورلى. فاطمه بى ياندان، گللى بى ياندان يالوارىرار كە او تورسونلىر. قوناغلار عندر ايستيورلى. هاموسى آياغ اوستە، چادرەسى المربىندە).

﴿ زالخا ﴾

آ بالام، آگللى باجى! الله سىڭ بالالارىئى ساخلاسون:
سن او لمەسىدون بىز ايشك گلوب ايشك گىتىمىشدىق: سىڭ
آنان يادام ياللانام دىوب ساقىزىمىزى اوغورلادى. هرئە سرىمىز
سرىيىجمىز وار ايسە ھاموسنى بىلدى او توردى آشاغە بىر بونە
باخ: نەيدىشىك قاتق اىچوب، نەياغى بولاشوب.

﴿ فاطمه ﴾

آغز! جدانى جىدە گىزىمك او لماز. طاس دوشىدى
جىنگىلىنىدى. دانشەسى سوز گىركىچ تىز دانشىلسون نەاولد-
يکە؟.. الله هر ايڭى طرفە خوشبختلىق ويرسون!

﴿ گللى ﴾

آغز، آبالام! آچىق دانىشىك مندە قانىيم...

﴿ فاطمه ﴾

آگللى آبالام، ملکە ايلچى گلوبىر... سوزلىرى ھابى!

﴿ گللى ﴾

نەاولار. الله ھاموسىنىڭ . بالاسىڭ بختى آچسون
مايچىندە منمكىنىندە.

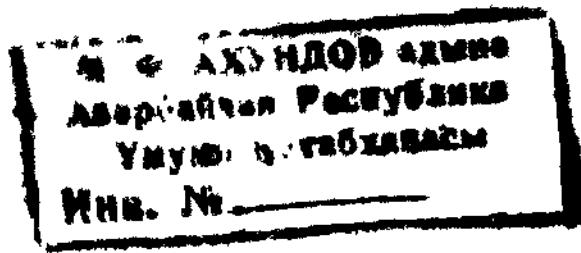
﴿ زالخا ﴾

ھندىكە ايش دەوردى بىر ديون گورك موسى دايى ايلە
مصلحتە نەوقت گلهك.

﴿ فاطمه و گللى ﴾

ها وقت گىسىڭىز اوز ايوڭىزدى!

(پرده سالىنور)

19

18

(فاطمه)

قرىش ملکى خاك انداز بىر جهانىڭ نوھسى مەتقاڭ
محمدە ابىستمەنگە گلوبىلر.

(گللى)

تەرىيڭىز بانسون... لا عاڭلارىنى باخ. بەيم او محلەدە
لا غافسۇز آدام او لماز؟

(بو حالىدە كرېم اىچىرۇغىرىر. جىپىندىن تاپانچەسىنى چخار-
دىر چوخاسىنگ دالىندىن خىجىرىنى قباغە چىكوب آچور).

(كرىم)

آ نە خوش گلەيسىن (آناسىنە) آرواد نىه بوش او تو-
رور سىز نەنەمە آش يىشور مىوبىشكىز؟

(گللى)

آ بالام بو ساعت آش سوزمىشىم.

(بو حالىدە حورزاد قارى بىر ئىنە. كىسىلمىش خروس
باشى او بىر ئىلەدە سرتىنگ قولىندىن يايپشوب چىكە چىكە اىچىرۇغىرىر
هندر سىن ايلە سلام زاد ويرمىش دانشۇر).

(ايكمىجى مجلس ئېھىتى)

(گللى و فاطمه ايكمىسى همان ايدى دانشىرلر)

(گللى)

آى اما! بالام دى گوروم بولار كېم ايدى؟ سۈزلەرى نە
ايدى؟

(فاطمه)

آ بالام بولار دولوسداردىن گلوبىلر.

(گللى)

ديورم آخى... من بىرىنيدە تانىھ بىلەمدىم.

(فاطمه)

آروادلارىڭ بىر تاپانچە محمودۇڭ قىزى زالخادر او بىرى
آشسىنىلىنىڭ گلەينى فيروزىدر.

(گللى)

سۈزلەرى نەدر؟

(حورزاد)

آ بالام آگللى بىلە قومشوق اولماز بىلە مىـلمانىق اولماز. اوغلىڭ مرتىن منى آردان آبادانلىقدان چخارتدى. بو ساعتىدە حىنىمە گىرۇب يومۇرتەلىرىمى اوغورلىساندە اوستە دوشوب اليىندىن سالدىرىمىش بويانە اويانە گوز گزدىرىمىش گور- مشكە خروسمى الله ويرسىن... گلدىيمكە دردىمى سىڭا دىووم. سكىڭىزىڭ قباڭنە خروسمى كېلىك باشى او زۇمە گولدى. آل باخ بو اوغلۇڭ بودە من خروسمى. من سىڭ ئىزدىن باش گتۇرۇم هارا گىدىم؟ (دىوب مرتىسى اىۋىك اور تاسىنە ايتەلىيور و خروسگ باشنى گللىنىڭ قباڭنە آتۇر).

(فاطمه)

خوش گوردوڭ آ حورزاد باجى!...

(حورزاد)

بو كىمىدى آغز؟! باي بو كىلدۇستىدى؟ خوش گونىڭ اولسۇن!

(گللى)

ايمانسىز ابلە! گىدەنى يانى يىسىرى كىمى نە سورودە سورودە او- سىتىمە گلەمىسى. ن؟ سىڭ گىدە قىزىكىم؟ آغ بىر چىكىم؟ اىل ئىتىكىم؟

(فاطمه)

بىدى آغز آگللى... بىرى پىشىمان ايلەمە.

(حورزاد)

آللە من گوتورورم سن گوتورمە آل...لا...! (گۈگ طرفە باخوب اىكى الى ايلە سىنەسىنە چىرىپەر). آگلدۇستى آى آغريئى آلمۇ! دول آروادام كىيمىم كىيمىسىن يوخدر. تاوق جوجە ساخلىيوب اونوڭلە مدر ايلەيورم. مرتىشك اليىندىن حىنىدە بىر دانە يومۇرتام قالماز. تاوق جوجەم جىله جىله يوخ او لار كىلف كىلف اىپەم...

(كىريم حوصلەدن چىخوب بونىڭ اوستە بىر لە چىغىرپەر و سوگور).

(كىريم)

(حورزادە) چىخىغى كويىڭ قرى بورادن دوروب پېيىشى توکرم.

(گللى)

آغريئى يورە گىمە آكىرىم دور قاۋ بواينانسىزى بورادن (حورزاد دوقوللانە دونقوللانە چىخوب كىدور).

(فاطمه)

آگللى آبالام او قارينىڭ گوزىنىڭ ياشى دوشن يېرە
اوت بىتىز. نىه اللەسى آرادە گورمېرسن؟ مرتضى بىر قارىش
اوشتاغدى آروادىڭ خروسىنى يومۇرتاسىنىڭدە اوغورلىوب
هارا آبارار؟

(مرتضى)

آ نەنە من گتوردىگىم خروسدان يومۇرتادان جىيجىم سىزە
چىغىر تىمالى آش بشىرىر... آى اىچ...

(فاطمه)

منىم باشە كوللە. آغز... كل...لى؟ اوغورلۇق شىئىدىن
بىر جورك خورك ويرملەك اىستيورىن؟

(كريم)

آ نەنە اليڭ باخ يىمەنەنگ مالنى يېرىلر!

(فاطمه)

حىر آتام. بىلەمىز سىز نەجورە مىلىمانسىز. سىز بەيم
حلال حرام بىلەمىز سىز.

(كريم)

منم اولمىشىمە آ نەنە بىلە نوا نوا سوزلىرى بوراخ بىر
دى گورىم آىرى سىنە نەخبر وار؟

(فاطمه)

(چوخ دارىخمىش) بو آخشام قارىش قوروش واقعەلر
گورىشدىم اوده ايلە بو اولا جاغمىش...

(كريم)

آ نەنە يوخسە صنم اوغلى آغا سىنەنگ بو گىچە داغ
 يولىندا باشى كىسىلمىگى واقەتكەمى گىروب؟

(فاطمه)

يىچە آغا سىدى او؟ منم ايلەتىمىڭ دايىسى اوغلى؟ او نە
خنجر قالخىزانى گورۇم خنجرلە گلسوون.

(كريم)

آمان آ نەنە قارغامە.

(فاطمه)

يوخسە سىنە خېرىش وار آ بالام؟

(فاطمہ)

آ بالام اوروس الينه دوشرسن. آياغى قاندالالى سېيىرە زاده گىلدرسن. يىدىكىمز اىچدىكىمز ايرينه قالە دونر.

(२)

آی آرواد جانڭا ساغلىق اىستە ھمىشە اصلانى زنجىردى
خالان قىلا قوشۇڭ طې لانڭ آياغىندا قومرو او لار.

(بو حالده ملک ایچرو گیروپ خبر ویریز که محله یه
قاراداووی گلو بدر).

(گلی و فاطمہ)

(ایکیسی بردن) وای باشمزه کوللر ایویمز یخیلدی .

کیمی

(قاچوب يوکڭ اوستە گىزلنور ورنىڭي قاچمش اسەاسەدىور)
اغز دى اپوده يوخدر .

قارا دا وی

(محلہ دن)، کریم آکریم (دیوب چاغری).

(فاطمہ)

(2)

خبرگ وار نه دی؟ باشینی قاباغچه من کسدمیم!

(فاطمه)

بالام تقصیری نه ایدی؟

(१५)

دیئر لر دو نمشدی.

فاطمه

هی... ای!.. آدام اولدور مگده بر ماها تاپیرلر. (بر خیلی فکره کیدوب) آ بالام آکریم سیزده گناه یو خدر سیزی خراب ایدن آناشز گلله در... او دی باخ مرتض لاب زای اولوبدر. سنکه... نه دیلیم... هابیله... ها! آی او غول نیه قان ایلیورسن؟ دیزلر قاللودن قادا اکسوك دگل! دیلیم آغزیم قورو سون گور دیلیمه نه لر گلور: سنیده خاکریز ایلرلر...

(2)

پەھە منى اولدورن ھلە آناندۇن اولمىوبىدر. كېيم كويىك
اوغلۇ مىڭا ال قالدىرىم بىلەر؟ قورخە باشىمە ئەي پاپا خىدى
پاپا ناخ... اوپىك دگل! ئېكىدىچ ئېكىدىن بىر جىلد لەكى آرتۇ خىدر
اوده اللەھ شەكر مندەوار...

(گللى)

آ بالام ! نه يو خدى ؟ پولڭ يو خدى ؟

(كريم)

دا...آ...خوت ما...آ...خوت يو خدى مو خدى !

(گللى)

بر عمللى دىسنه گوروم، نېجە داخوت يو خدى ؟

(كريم)

گىت كۈپكۈڭ قىرى دېكە كريم اىودە يو خدى !

(فاطمه)

آى آرواد دېكە كريم اىودە يو خدى .

(گللى)

آ مرتضى ! گنه سن ياخشى سن چىخ دېكە كريم اىودە يو خدر .

(مرتضى)

نەغايرى...يم او رو سدان قورخورام . (آناسى باشىنە برقاپاز سالىر)

(گللى)

سەنڭ شۇدوم بالام جىڭىشك يانسىن پارچە تىكە اولاسن .

(گللى)

آغىز من دورە بىلمىرم من قورخورام !

(ملك)

آى آمان نەوار يورڭ قويماجا سنه دوشدوڭ .

(فاطمه)

آغىز نەوا لا جق (آغلەيەراق) اىبىعىز يخىلدى قاپمىز قارالدى .

(گللى)

(آغلەيە آغلەيە) منى دارىيەنگ اىۋى يخىلسون . مئا گوز وورانڭ گوز لرى چىخسون . او شاقلارىمى او قدر دارادىلر كە آخرى باشلارينە چىخىدىلر .

(قارادا ووى)

(قاپويە ياخونلاشوب) آى باجىيلر قورخىم يوڭ كرييمى دوستاخ آپار مەھە گلەمەيشىم ايو داخوتىندان او ترى موسى دايىنى پىرىستاو دفترخانىدە سا خلا دى منى گوندر دېكە اوچ دورت منات پول گتۈرۈپ كريم اوزى گلسون داخوت اىستيورلر اونى ويرەڭ .

(كريم)

آ...آ...ى آ...ر...و...اد يو خدى يو خدى !

(مرتض آغليور فاطمه دوروب قايچي يه چخور.)

(فاطمه)

آ قاراداوى دايى كريم ايوده يو خدر.

(قاراداوى)

آ باجي كريم بوساعت منم قباغمجه ايوه گلدى نيه يالان
دانشىرىشكز كه ايوده يو خدر. گيرهرم من او زوم كريمى تاپارام.

(گللى)

آغز آ جىيجى آل بوياكى مناتى او نه ويرگىتسون ديسونكه
كرىم ايوده يو خدر.

(كرىم)

آغز بش وير بش. (گللى فاطمه يه بش منات ويرير)

(فاطمه)

آل آ قاراداوى دايى قربانىڭ اولوم گىت دىكە كريمى
تاپعاديم. (پولى آلوب قاراداوى چخوب گىدىر).

(كرىم)

(يوكىڭ اوستىدىن باشىنى چخاردوب سوروشور:) آغز
آ جىيجى باخ گور قاراداوى چخوب گىتدى؟

(گللى)

(ا) گيلوب آقوشقەدن باخوب دiyor) لاب گىتدى.

(فاطمه)

آخ... آخ دوش دوش اوغول دوش گىتدى ...

(كرىم)

(يوكلدن يواش يواش انبر ونه نه سينه سارى) آلهه كور
اوغلۇنىڭ آيكىدىلگى عالمە مشھوردر. او دىرىمىشكە آيكىدىللىك
اوندر: دوقوزى قاچوب قورتار مقدار برى ھىچ گوزه
گور و كەممە مەمەدر.

(فاطمه)

اوغول! توبه استئفار ايلە يولىڭا قايت. چاھللق نەدر
آيكىدىللىق نەدر كە بىنگۈرە دوشوبدر؟

(كرىم)

آ نە اولمیر اول... بزىم بۇ شەرده اىكى قسم آدمىڭ
حرمتى وار: بىر پوللۇنىڭ بىر آيكىدىيىڭ. ايششك اول پولىڭ
اولسۇن. هانسى مجلسە گىتسىن باشىدە او توردورلۇر و كىل
سچىلىور اولاردان؛ دىيوتات سچىلىور اولاردىن؛ توجى قوبان

اولار هامبالق ايلين اولار ميلايمدى بو ساعت دوش احمد تيس موسى زير نېخ كريم شهر دىپوتاتىسى . نەدى پوللارى وار . بىرده نه اولسان اول جاھللقدە آدین سوپلنسون ھامىسىنى گورنە باش اگەجەت حرمت ايدەجەت . حمامە گيدرسن چخارسن يول ويرنە حمامىچى ديركە يولوڭ يتوشوب چايچى دکانىنە چاي گتۇردرسن بش اوچ نەر دوست آشناڭىدە قوناخ ايدرسن چخاردارسان پولۇنى ويرمە ديركە حسابىچى چاتوب دللاڭ دکانىنە باشىنى قىخدىرارسن سوز گلىشى ديركە پولى چاتوب . توىسىدە قاوالى دوران سالارسن توىسىن قايدانىنە توى صاحبى بى او قىرداھ اوستە قويوب چوخ راضىليق ايلە سىقا قايتارارمىزىدىن باشقۇ داشدىرارسن دير آبار بويىنىڭ دولا پولى يتوشوب . بولار ھاموسى جاھللەقى دولتىنىندىر .

(گللى)

آنا والله بو سوزلىرى كريم دوغى دىور . بىرلە ئايە مىرلەن بعضى وقت گەلمەر ايلە قىندىرىنگەلر ايلە چاي پوتلار . ايلە باغ دوكى گلىرى كريم والله كريم اوزىدە تائىمىر . يادىنندەدى قشلاققا پولاد علىدىن يوخارى باشلى فتاح بىگدىن يانىقلارىچى وچىپور سەمنىن ھامى تۈك سالىردى .

(فاطمه)

گللى بىسى سن الله . بو ساعتىدە يورك قوپماجا سىنى دوشمىشىدق بش مناتكى باشى آغري يوردى قارادا وويه ويردىڭ گىتىدى ...

(گللى)

مەن ھىلە بش مناتلار قربان اولسون كرىمك بى توکىنە .

(فاطمه)

آغز من نه چوخ اوتوردوم . بى دوروم گىدوم گوروم ايلتىيم آغا سىدان اوترى نەدىور نە سوپلۇپور . بى دوشمندە اوزومزە بوزدان قازاندىق .

(گللى)

بى... بى... بسم الله آغز هارا گيدىرارسن باي بى گللى دوشدىكە بشىرىدىگەز آش يادىمىزدىن چىخدى . بىزى طوفانە قالانى گوروم طوفانە دوشسون .

(فاطمه)

قوى... ا... الله خرتىدە گىمە كىمى دويمىش آش زاد يىيە بىلمىمەر .

(کربن)

نه نه نه دانیشیرسن گرک گیجه بزده قالاسن. (آناسنه)

آغز آشی چك گتور.

(فاطمه)

اشمدو بالله دوگوشزی دادمارام!

(گللى)

آغز بو نه سوزدى؟

(ملک و کریم)

(ایکیسی بردن) بوده تازه چیخدی.

(فاطمه)

(نوهله) آغزگزى نهنهڭ آلسون برکى مىيىڭ يېھبىيلمىرىم
 بر آياشم كوردهدى. باخ منم بر آنام وار ايدى الى دستمازسىز
 نەخمير يوغورمازدى نەخورك بشيرمزدى نەاوشاق اميىزدىرىمىزدى.
 منم بو مردەشر يوموش يوزوم گور نەلر گورور؟ بشيردگىڭز
 آشىن دوگوسى ياغى رشوت خروسى يومورتهسى اوغورلوق.
 او زوندە قان ايلىوب بودى بو ساعت گلمسن...

(گللى)

آرواددن باخ گور نەلر چىخور؟ سن الله بله سوزلرى
 دانشمه موسى نىڭدە خويى ترسى باشىرسى كسر.

(بو حالده موسى تلهسيك ايچرو گىريير دىباھنى دوداغىنى
 چىكىنه چىكىنه كريمى سوپوندور مغە شروع ايدوب دبور).

(موسى)

كرىم! آ بالام آغا سينىڭ او لمكىنى سىندىن گورورلر... پريستاوا
 چوخ بىركىنى آختارىر محمود آغا منى گوردى تاپشور-
 دىكە بارى گىت كريمى او زىگە ابۇه او تور اما آرواد پالتارىندە.
 (آروادىنە سارى) آ گللى دور سىنگ پالتارىشىن بىر دست
 گتور كريم گىسون. باي آغز آناڭدە بورىدەدر؟ خوش
 گلوبىن آى آنا (گللى درحال بوجىچەلرى گتوروپ بىر بىر
 آچور و كريمىدە تاهسيك، آروات پالتارىنى گىور).

(فاطمه)

يعنى آ موسى يېرىنە ها بونە كىشكىدر؟

(موسى)

دىمە آى آنا قىباغىمىزدە يازىدى گرک گورك.

(مرتضى)

(آناسنه) آى جىجى آجمىش مڭا چورك وىر.

(گللى)

(بونڭ باشىنە بر قىاز سالور) سىڭدە يولڭ يومريلسون

(كريم باشىنە چادرە سالدىيى ائنادە).

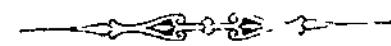
خىچىر اوچمچى مجلس

(همان اىودە موسى بالقز)

(موسى)

آكىشى كريم قاچاق دوشوب. قرى بى طرفدن اىستيورلر
 بىلمىرم نەسيماق ايلدۈم هر بى چىككەنە بويوك درىدر
 (آروادىنى چاغىرىر) آغز آگللى!

پىر دە سالىنور

(گللى)

(او بى اىدون) بلى!

(موسى)

بر بورايە گل.

(گللى)

(ايچرو گىرور) گىت باخ گور ملك هارادەدر اونى
 ايراغىدە بر ايشه جالا گل سىڭلە دانىشىسى بى مطلب وار
 اونى دانىشوم (بر آز دور و خوب) مرتضى گوندر نەنەشىنى
 آلسون گلسون.

بزى گنجىھىدە دوستاق گوندرەجىكدر . بىرى دى گوروم بو گون
بورا يە كريم گلمىشدى؟

(گلی)

ها...آ... گلمشدی. کده آرواد پالتاریندە ایله قشنگ
گور و گور کە. قاپی دن گیردی بر قات دالیم آزدی کە گوره سن
گلن کیمدر.

(موسى)

سور و شدونکه بو گیجه هاراده قالمشدگ ؟

(گلہی)

بس۔ دیدیکہ: سابونچیلر دھ!

موسی

ناچالنگ سوزوندن من چوخ اور کمشم. ایستیورم که
ملکی، ویروم گیتسون اوغول او شاغدان یونکوللهشك.

(۱۴)

باخ هندیدن شگا دیورم هر کسه ویریرسن ویر اما
تقال محمده ویرمه ها؟!.

(گل لی)

(ترددلو) نه وار خیر او له ؟

موسی

خیر ایسه‌ده ضرر ایسه‌ده بو سوزلر هله دورسون
گیت دیدیکلریمی بتور صوڭره یانیمه گل. (گللى در حال
گىدېر. موسى اوز، اوزىنە) موسى اول قورتار... ناچالنىك
بو گون چاغروب مىڭا دىپۇر كە كىشى كريمى گتۇر. دىپۇرم
آ ناچالنىك كريم بو ساعت پادشاه قاچاغىدير اونى من نەسياق
دوتوم. قوش دگل چىتمە قوروم. تولكى دگل تله قوروم...
مىڭا دىپۇر كە اگر كريم اوچ گونه كىمى گلمىسى سىنى آرواد
او شاقلى دوتوب گىنجىدە گوندرە جىكم... (بۇ حالدە گللى اىچرى
گىزىم).

كمل

ملک تندیر خانه‌ده سیمواری سیلور. مرتضی‌ده نهنه‌سینی
چاغر مقه گوندر دیم بر دی گوروم نه خبر وار؟

موسى

ناچالنیڭ منى ھەدەلىيوبىر. دىيىنوبىر كە اگر اوچ گۈنە كېيى كريمى دوتوب دوستاق خانە يە آپار مىم آر واد او شاقلى

(موسى)

منم جزوه ملیعی قاریشدیرمه . آروادی اوز خوشینه قویسن نهقاره چیه گیدر نه زورناچیه . متقال محمده نه اولوب بش وقت نامازینی قیلان بر مؤمن مسلمان آدامدی . (بوحالده فاطمه باشنده چادره قاپی دن گریر سلام ویریر) .

(فاطمه)

سزگ ایوڭز - آجقىڭز دوتىسون - قان او جاغىدیر قان !.. نهوار گورەسن يورك قويما جاسينه دوشدوك .

(موسى)

آى آنا قضادن گلنە راضىيوق ... بر ايله ايش يو خدر سنى چاغرتىشم كە بزىم ملاكىڭ كوتاهىنى سىلى منلى كىشك گىتسون . بو گون اوچ يىردىن يانىمە آدم سالوبىر دوغروسى منم يورگىم حاجى او غلى محمد وار او نىدەدى .

(گللى)

بىلە لاغاوينى دىسەنە: متقال محمدە خاك انداز محمدە ..

(موسى)

اود سىڭى او دىورم او د سىڭى يوخسە من هىچ كى تائىعم بىللەم نەايىرم !

(فاطمه)

منى ها بونه چاغرمىز ؟ بى... بى... كىرىشىڭ سىز الله ! آغر آى ايتدىن دوغان كىشىنى كىشىلىق ايلميه جىسىنىكە قىشكى حاصبى آتاسىدر هر كىسە ويرسە اوزى بىيلر .

(گللى)

(آغلىيە آغلىيە) دالىمى آيازا وىرۇپ بالا بىلسەشم بويوم بىرابerde بويوتىشم (ايچى... ايچى... ايچى...) آغر گۈزۈم باخا باخا قويوم اونى گىتسون قوجە كىشىليه بش يىتىمك اوستە بىر جورگى داشدان چخانە بواجىدىن كۈۋىك قوساھ... آغر بونى الله گۇتۇر ؟ (ايچى... ايچى... ايچى) .

(مرتضى)

(ايچرو گىرۇر) آى جىيجى ! او گۈنكى آرواتلار گىنە بىلدىلر .

(گللى)

(فاطمه يە سارى) او گۈنكى آرواتلار كىمدى آغر ؟

(فاطمه)

آغر كىيم او لا جاق... ملکىڭ ايلچىلىرى .

(موسى)

(گللى يه) دور كوبىڭ قىز بوردان . والله اونلارڭ ياننده آغزى آچارسن دوتارام خام بىز كمى آيرام .

(گللى)

(آغلىيە آغلەيە) گورەجىڭ گۈنامز وارايىش (ايودن چخور)

(موسى)

دور آنا او آرواتلارى منم يانمه گتۇر . گللى ئىقلەسزدىرى او نه قولاغ وېرمە .

(فاطمه)

آ موسى يزىنه حىلىم كىسىركە آرواتلار سىڭ يانڭا گلەلر .

(موسى)

آى آنا هابو بوجاغە بر چارشو چىك گلوب دالنده او - تورسونلار . او لار دىيەنى سىن هىندردىن مىڭا دانشرىسىن من دىدىيگىمى او زىلرى ايشىدرلىر .

(فاطمه)

(درجال چارشو چىكىوب قابىيىدىن چولىھ چىخوب بر بىر آروادلىرى يانسە سالوب قارە بقارە چارشۇۋىڭ)

دالىنە او توردر) الېڭىزه باخوڭ ا...ا... او دە سزىڭ قارداشىڭ كىيمدىيە ؟

(موسى)

مندە اونلارڭ قارداشى . دېكىلىن : خوش گلوبىر صفا گتۇرولۇر . بىز گۈرك اونلارڭ آياغانشىڭ آلتىنده قەرقۇچى قربان اىليلىك نە قايراخ كەرىم بىزىم ھامومزى چاشدىرىوب .

(آرواتلار)

(پىرەنگ دالنده آلچاخدان فاطىمە يە دېبۈرلىر).

(فاطمه)

چوخ ساغ او لوڭ چوخ وار او لوڭ دېبۈرلىر . الله آخرگىرى آيدىنلە چخارتسۇن دېبۈرلىر .

(موسى)

الله او لارڭ بالالارىنى ساخلاسون . گلڭ مطلب او سىتىنە سوپاسونلر گورك محمدىڭ ايشىينىن نە دانشورلىر نە مصالحت گوسترىرلىر .

(فاطمه)

(باشىنى پىرەنگ دالىنە دور توب بر آز قىدىر بىدىرىدىن سوڭره باشىنى چخاردوب موسى يە دېبور) بولار دېبورلىرى كە

نمازه گلن دىللر. گتوروپ گاوب ملکى شوش قزيله گىدىرىھلر
گنه اولاره ايتىمك كور قوچىكىنيدە وىرمرم. مسلمانلىق حاييف
دگل؟ مئلا پولى يارەسى اولىمىسىدە هايىلە مؤمن و مسلمان
اولمۇنە گورە محمدە يورە گىيم بىر دفعە قۇنوبدر. آپاروب ملکى
مەرسىز سىھىرسىز اونىڭ ايوينىھ قوياسى يەم. بىرىدى گوروم
محمدىڭ قوهسى نەيە چاتار؟

(فاطمہ)

(باشینی پرده‌یه سوخوب چخاردیر) دبور لرکه نقد
پولی پاره‌سی یو خدر . . .

(موسی)

نینک ؟! ویسج اولسون نهیں وار؟

(فاطمہ)

اولکی آروادنگ قناوز تومانی تافته کومله کی زرلو
لاباداسی ایستاووتی سی هراتی چادره سی دورور او نیده
مهرینه سالدیره سیپیوق ایکی دانه قازانی بر سیمواری بر ایپ
جیجمی بر دست یاتا جاق... او نیده اون اون بش گوندیکه یتیم لریگ
حقلرینی ییغور اون منات دوز لسه قد پول او نیده ویره-
سیپیوق..

الله امرين سنگ بالاشنی حاجی اوغای محمده ایستمشو خده
ایستیور و خده بىر الڭا بالالارڭى آل بىر الیڭا محمدى چوخ
مظلوم مسلمان آدمىر. سوزۇڭ دوغروسى ياخشى در اوزى
دول كېشىدر دورت يەتمىدە وار. اما يەتىملرگ ایكىسى اوغلان
او شاغىدى بوس بويوكدىلر منجىلىقە گىدىرىلر هەرە سنگ گوندە
بىر عباشى حتى وار. ایكىسىدە قىز او شاغىدر بىيوجى فرنكلرگ
طاولىنده اىشلىور گوندە اوچ شاهى حتى وار كوچىگى كاروا-
فسرايده بارامە سەچمگە گىدىرى بوده هەرنەدى ایكى شاهى آتىر
الله برکت ويرسین. خلاصە بىر او شاقلاڭ گوندە اوچ عباشى دن
آرتق قازانچ گتۈرۈرلر. او زىرىدە بىر خدن سەيىكىن چخوبىلر
صباح گىدوب آخشام گلورلر زەھىتلرى يوخ اذىتلرى
يوخ اولارده ملکىڭ بويوق قولى. كېشىدە كە اللەڭ بىر
حلال حيوانى .

۱۰۷

آ باجیلر! او سوزلر آرتی خدر. من محمدی یاخشی
تائیورم همیشه مسجده گلور بش وقت نمازنی قیلو ب باشی
آشاغه اوز ایشیندە اوز گوجیندە اولان برآمدر. ملکی ایکی
یردندە گە ایستین وار یاخشی آداملر در اللریندە آوجلریندە
پوللریدە وار اوزلریدە یەشە گردی برى در زیدر او برى آغ
لونىدر جاھل یەنکى یتشمه او شاقلا ردى. اما مسجدە

(موسى)

بر سوروش گورك محمدىڭ اولكى آروادىنىڭ اگىن
پالتارى نىمداش او لمىوبكە ؟

(فاطمه)

(باشىنى يerde نىڭ دالىنە سوخوب چخاردىر) خير! خير!
لاب آجاردى. بىز بىلەن آناسى او لمىش بىر جەسان باش
پالتارىنە گۈيىملىكىنلىن سوڭرە يىكى جە دفعە قولۇن كېچوروبىدر.
بر دفعە گىينوب قىشلاغە طويه گىدوبدىر. بر دفعەدە اوخارى
باشە گلىن گورمه سىنە... يوخسە همىشە بو خىچىدە ساندىقىدە
ساخلىيوبىدر.

(موسى)

هرئەدى الله تعالى او زى بىنت ويرسون بخت الله
الندهدر. انسان دوزنى الله پوزار الله دوزنى پوزماق او لماز
(بو حالدە كىرىم گلوب قاپودن گىرىدە آروادىلار قالخىرلىر
گىتىمكە).

(فاطمه)

آموسى يزىنە آروادىل دىورلىرى كىرىم كورپە او شماق
قويوب گلمىشوق گرل كىداخ

(موسى)

گتسونلر آنجاق صباح آخشامه او سادالادىقىڭ شىيلرىدە
بىزه گوندرسىنلر محلە ملاسىنى وبر ايکى نھر قوم قارداشدان
چاغرۇب بىزه گتورسونلر نىكاھىنى كىدىرۇب آداملىرىنى
آپارسونلر...

(آروادىلار)

(اوچە سىن اىلە) الله سىڭا عمرلىر ويرسون الله خوش
بخت اىلسىن (گىدىرلىر) بو كىمىدى آغزا؟ بوغلى سقاللۇدە
آرواد او لار؟... (گاھ بورۇنوب گاھ آچىلوب كىرىم طرفە
دو يو كە دويوكە ما خوب تلهسىك قاپودن چخوب گىدىرلىر).

(كىرىم)

زمانە چاورولوبىدر: ايمىدى آروادىلار بوغ سقال چخار-
دوب كىشى او لە جقلەر كىشىلەر كىشىلەر بوغى سقالى تو كولوب آرواد
ما لا جقلار.

(موسى)

هاهاها (آچق سىن اىلە كىرىمە) آگىدە نەايشىڭ وار.

(كىرىم)

بولاڭ كىمىدىكە؟

(فاطمه)

قودالاردى دا...

(بو حالده ايچينى دوگە دوگە بورئىنى چىكە آغلىيە.
آغلىيە گللىي اىچرى گىروب كىرىڭىز بوجازىندىن قوجاخلىوب.
ديبور).

(گللى)

آكريم! بىلە آغىرئىڭى آناڭ آلسون... ملکى (الىنىي
اوزادىر موسى يە سارى) بو كافرڭ بۇ مرتدىڭ بۇ يېزىدىڭ
الىندىن قورتار.

(فاطمه)

(دالسان گلوب گللى بە ياخونلاشوب يوزىنە سارى
تۈپۈرۈر) تۈپۈفۇ!... حىناسز آبرسز چىنگى سن ايچىمە مىسىن؟!
كىيىلى ڈىگىسىن سنگ آغىزى بورنوڭ نەدانشىرى؟!... (بو
حالده موسى قاين آناسنى چىكوب اوڭا دىبور كە).

(موسى)

سن الله دىگر مان يىلدىكىن ايلر چاق چاق باشىن آغريدار.
الله مىن دفعە شىكلر اولسون ملکى باش گوز ايلدىم قالدى.

مرتضى . مرتضى نەتدبىير ايلپىرسن؟ مرتضىن آرخاين اولسام
هېيج دردىم يو خدر ايستر ناچالنىڭ منى گنجه ڈگلها... ساوق
سبىرى دە گوندرسە هېيج درد ايلەرم .

(فاطمه)

آ موسى يزىنە الله ايلمسون كەسز جالاي وطن اولەسز

(موسى)

ناچالنىك ھەدەلىوبىدر... ترس اوروسدر نەدىسە ايلەجىك.

(فاطمه)

اووقت مرتضى - چوخ كور اوشاقدىر - درسەقويارسن
درسدن گلننە بىزدە قالار من اولەمىشمەكە؟ من ساخلارام...

(موسى)

هايىلەدا... سىدىن الله راضى اولسون صباح آپاروب اونى.
ملا فتحىلى ئىڭ حجرەسنه قويارام. بىس من ايلە ايسە گىيدىم.
بازارە ملکىڭ خىر ايشىنە نە لازم ايسە اونى آلوم گوندرۇم
گلsson . (چىخوب گىيدىر)

(كريم)

آجيچى سىن منم اولەمىشىم گوزىڭى ياشىنى توڭىمە ؟... نە
استىورىن مىڭا دى بوساقت عملە گنورۇم .

(گللى)

يە آتاشى ووراولسون يە مقال مەممەدى خاڭانداز بىر جەهانى گوروم گور بىگور اوسلۇن زېرى بەزىر اوسلۇن...

(فاطمه)

آمان آمان آگلى! داد آمان سىنچ ئىڭدىن!! سىن نە فەتنە چىخىڭ نەمردار چىخىڭ!...

(كريم)

نەنە سنكە ملا قولاقسىن كتابىدە يازوبىركە آنانڭ گۈزىنچ ياشى دوشىن يەرە اوت بىتىمىز من آنامى قوبارامكە بونە اونى لهلىھ لەلەھ فالسۇن گۈزۈنچ آغى قەسى بىر قرى وار اونى آپارسىن ويرسىن بىش يىتىمك اوستە قوجە مايماغە بىيلرسن... آنەنە سن مقال مەممەدى تائىمىرىسن او مردار ڪەافر يازدە گوروستانە كومە گىدر يايىدە قره سویە بىچىنە گىدر بىچىندەن گلر گوروستانە مانجىلىقە گىدر قىشىدەدە حمامىلدە دلاللىق جامەدارلۇق ايلر. ايتىن چوخ چارىق داشىييان اولمۇز گەنە اياڭى يالىندر بودە هەميشە آجدەر.

(فاطمه)

بالم ديمە چوخ نماز قىلاندى دىورلۇر اونىڭ چورگى حىيج اوزولمىز بخت اللە اليىندهدر.

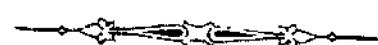
(گللى)

آغز آى آنا سىن منى ئەطلى قارغا يە دوندرمىسىن اوج يىردىن بو ساعت ملکى ئىستىن وار. هە بىسى بوللىدى و جاھلدى ويالقز ايۋىڭ يېمىسىدى. بو باشى شىشىمىش موسى نىڭ باشى شىشوب قىرىنى گور كىيمە ويرىر بىر ايتىن بىر يە (كىريم سارى) دور آتام دور دور گورگىننى صباحە كىمى نەقايرىرسن هەنە ايلىسىن اىلە اما قويىمەگىلىن خاك انداز لارڭ سوخەسى بىزىم قايدىدان اىچرو گىرسىن...

(كريم)

آرخاين اول آنا. (دىوب چخاندە)

(پرده سالىنور)

دوردمجى مجلس

حداسى آسمانه بلند اولور. کناردن قولاغ آسان چوخ چتىنىڭ
ايله باغرتىڭ ايچىندن بو آتى الذكر كلمەلرى سەچە يېلىر: رى
بىز - بىزىرىبى - رب. در اليفلام يېلى - رب ال. عاين اليفعا
- رب العا... اسب - آت؛ لاغر - آريق؛ كشت - ان؛
زانو - دىز؛ چشم - گۈز؛ دست راست - صاغ ال؛ دست
چپ - صول ال... عالييچىناب، فضائل ماب، علامى فهاماى،
استاد گرامى، دارا رفت، جمىشىد هشمت... لىلى دىدىكە هوا
بۇلۇتدر... بىردا نايان رموز آگاهى ودقىقە شناسان حكىمەتھاي
السى... خى - ايشك، اشتىر - دوه، اسب - آت، ماديان...
(بۇ حالىدە حاجى وقاص ايچىرۇ گىرىرىن، اوشاقلار
سىسلەرنى كىسوب آياغە دورورل).

» حاجى وقاص «

سلام عليكم ملا فتحىلى اوستا!

» ملا فتحىلى «

وعليك السلام حاجى خوش گىلدى!

» حاجى «

چوخ ساغ اول چوخوار اول؛ آى اوشاقلار اگلىشون.

(واقع اولور مسجد حياطىنده اولان حجرەدە پىنجىز سنه آينه
عوضىنە ياغلانمىش كاغذ يا پاشدىرىلىوب و كاغذ ئىكەنلىك اورتاسىنە جرييم
شىشە پارچەلرى يا پاشدىرىلىوب كە حجرەدە ايشيق بول دوشسون.
سەقفي آنجاق سامانلو پالىچق ايله سوانمىش يرى توپراق دار
او زون بىر حجرەدە، يېرىنە كەنە قامش حصر سالنوب، قراجلارى
دىليم جرىلىوب توکولوبىدر. حجرەنڭ ايچىندە دیوار او زونى
شاگىردىلر او توروبلاز هىز بىرلىك كەنە ياكىچە جرىقى ويما
جىنده دىن تىكىلمىش خىدە دوشىچەلر سالوب قباغە و دالە يېر غالانە
ير غالانە بعضىسى دىز اوستە وبعضىسى بارداش قوروب او تو-
روبلار و درسلرىنى حاضر ايدىرلر. هر شاگىردىن بىكەسىنى
قباغنە يە سروب اوستە قرآن وكتابلارنى دوشىبىدر، آنجاق
او خودوغى كتابى آچوبىر والندە الفەچىن دوتوب او خودوغى
كلمەلرگە اوستى او زوئى سورودور. معلم پىنجىز ئىكەنلىك قباغنە
سارى كوركە بورونوب او توروبىدر. بونڭ قباغنە پىش تختە
اوستىنە بر ايكى پارچە كاغذ، قلم، داوات و يچاق قوييولوبىدر.
ملا فتحىلى الندە چوبوق هىرىپور و آرابىر حصرە چىرىر. حصرە
چوبوق دىكەكچە شاگىردىن دەشت آنگىز درس او خوش

(ملا)

حاجى خير اوله !

(حاجى)

خيردى انشاء الله. منم عايدىدە اولسە ايودە بىر يتوشمىش قزىم وار ايکى آيدىر كە خستەدر ياتور. دىنيدە او فالچى يو خديكە اوھ فالە باخدر مياق، او جندار يو خدر كە او نە طاس قور دور مياخ او زيارت يو خدر كە اوڭا ندر ايلمياق جەھىم قار داغلو سيندن قربان اولدوغم مەسى الدين بابانى گتۇر تەشدىم. گلن كېسى افسۇن سالدى. يىدى گۈن شنبە چەماڭ شنبە «سر خباد» او خودى او زلرىنىڭ «عىسکرى» آدنە دىرىكتىپلارى اونى مشمە يە بوكوب خستەنىڭ باشنىڭ آتنىدە قويىدى هېچ تفاوت ايلمدى. يانى... اوزومدە اولدىن بىلوردىم، بىر نىچە آدمىدە مىڭا دىدىيەر كە ملا فەتھلى اوستانىڭ الى چوخ سېيدىر او نە بىر دعا يازدىر. گلمىش آمان آى اوستا، ئەشكەنلىق قربان اولوم آل منم اتك سنىڭ يە ئىملى كىس يەاتكىيڭى قرآن كتابىڭى عمللى ايشەله باخ مجرب بىر دعاش وار ايسە ياز وير بلسە دعاڭى بىر كىتىدىن شفا تاپە...

(ملا)

حاجى، نىيجە كە سڭا دىوبىلر شىڭ اولمسون : دعام يتو- شە بىندر خستەنىڭ چوخ تر صحت تاپار. بو ساعت بىر دعا

يمازيم آپار بۇينوندىن آس. وبا اىلسە بىر پارە اوروسي اوھو- يانلار اوروس حكىمندىن درمان آلوب يىوردىپار واوستلىرىنه باشلىرىنه سور توردىلر كە آزار بىرە ياخون دوشمسون. المە قربان اولوم. اللہ ايله ايلدىكە او اعتقاد سىزلىڭ ھاموسى بوبادن قريلدى.

(حاجى وقاصل)

آى يىرى !!! قربان اولوم اللەه !!

(ملا فەتھلى)

او ايلى چوخ آدام اوستوندە قرآن او خوناسى از ارلى سىنەن او ترى مىڭا دعا يازدىرىلر. ھاموسى اللەك اذنى ايلە ساغالدى قوجە حاجىلىڭ ساچىلارىنى. قرحدىرىتىم . سقالىزلىرى خەقىدىور تىدىم .

(حاجى وقاصل)

آرابىر اوسياق اللەك غضبى اولمۇق گىرك ۱. ۱۰۰ بىلگە آزغۇنلىر يوللىرىنى قايدەلر .

(ملا فەتھلى)

بس بىرى گورۇم خستە كىرك باشىدە آغرييورمى ؟

(حاجى)

بس ! بس ! هېيچ باش آغري سىندىن گۈزلى آچە يىللىرى !

(ملا)

قوى ھيلەيسە اىكىسىنى يازىم بىرىنى باشقە تىك . بىرىنى دوشىنىدىن آس (تەھسىلەت يازىر وىرىر). حاجى بونلارڭ نىزىقى آزوپىرىم چوخ وىر، دعالىرىڭ تائىرىدە چوخ اولسون.

(حاجى)

(چخاردىرىر وىرىر) بلى ! بلى ! اىكى عباسى وىرە جىڭم !

(ملا)

حاجى، خىستە ئىزلىرى دىورىن اىكى آيدى ياتور بلکەر روح دو توپىرى ، آخشام گون بات ھاباتىدە كل بىراش ھرايتىدە ئىتۇر، براوجونە اونىڭ دوك بىراش صوغان، براقىمە چورك، اىكى بارچە كومىر، بىرىيەرى - پىندىرىر من اولىڭ روھىنیدە اولجىوم...

(حاجى)

باش اوستە . اللەسىدىن راضى اولسون . (چخوب گىدىرى)

(ملا)

(شاگىرىدە) آگە محمودا بىر دور حاجى و قاصى چاغىر -

(محمود)

حاجى دايى ! حاجى دايى ! آى حاجى دايى ! سنى اوستام چاغورور !

(حاجى)

(گلور) خير اولا نهوار ؟

(ملا)

حاجى ، ياخشى اولاردىكە بوساعىتىدە سن مىڭا برآغ ساڭىسى ئىتۇر- يىدئىك اونىڭ اىچىنلى يازاجىغانم آپاروب كاسىلەك اىچىنە سو توکرسىن ناخوشە وىررسىن ساعىتىدە بىراودوم او سودان اىچىر .

(حاجى)

الله سىدا عمر وىرسون ، باش اوستە (گىدىرى) .

(ملا)

آى اوشاقلار ! بوجون مكتىبە هانسە ئىز گلوبىشكىز ؟

(شاگىرىدە بىرىسى)

آى اوستا ! من !

(او بىرىسى)

خىر آى اوستا من ئىز گلەمشم !

(ملا)

نه گلگه دوشدوک ! آگده گنه هانسکر هانسکردن تیز گلو بدر ؟

(همان شاگردler)

ایکمیزدہ

(ملا)

نیدجه ایکمیزدہ ، حیوان اوغلی نهدانشپرسن ؟

(گنار شاگرد)

آی اوستا ، قوی من سنی باشه سالوم : محمود او طرفدن گلیارمش ، کریم بیو طرفدن گلورمیش؛ ایکیسیده بیو گوروب حجره نئش قاپو سیندن گیرندہ برى بىرینه توقاشوب یەخیلوبىلر . محمودش ایکی آیاغیده حجره نئش ایچینه داخل اولوبىمش ، اما کریمک برا آياغی حجره نئش ایچیندە اولوب اوبر آياغی بربار ماق کېی چولىدە قالوبىدر . پس محمود هامىدن قباق گلو بدر .

(ملا)

ها ! آمحمود ، درسگى گنور !

(محمود در سلرینى يغوب دوروب گلوب ملافتى ھەمىزىڭ قياغىنده دىز اوسته چوگۇب كتابلارىنى : لفت فارسى ، گلستان

بوستان تومار حافظ ، تارىخنادر ، ديوان فضولى ، وليلى مجنون جمله سنى برى برى اوسته اور توب پشتختىدە قويوب ، از بىردى دونن كى درسنى او خور).

(محمود)

بلغ العلى بكماله ، گشف الدجا بجماله حست جميع خصاله ،
صلوا عليه واله : بلغ العلى - اعلاقه يتشدى . بكماله -
اوز كمالى ايله - ا - ا ... گشف الدجا - قرانديقى آچدى .
بجماله - اوز جمالى ايله - ا - ا ... حست - گوزل اولدى .
جميع خصاله - اوئىڭ جميع خاصيتلىرى - ئى - ئى ...
صلوا - صلواه گتوروڭ . عليه - اوئىڭ اوزرىنه . وآلە -
اوئىڭ پاڭ اولان اولادى اوزرىنه - ا - ا - ا ...
(برقدر ديانوب او خويور) بىلبى بىرك گل خوشرنىڭ در منقار
داشت ھەنە واندران بىرك نوا خوشناھاي زارداشت . بىلبى -
برى بىبل . بىرك - يارپاق . گل - گاو او - او - ن ...
خوشرنىڭ - خوشـرنىڭ او لا - آ - ت - ت - ن . در
منقار - دىمىدىكىنده - ا - ا . داشت - دوتىشدى - ئى - ئى .
واندران بىرك - او يارپاغا . نوا - نوانى . و خوشناھا -
خوش نالھلىرى - ئى - ئى . وزار - زارى . داشت -
دوتىشدى - ئى - ئى . (برقدر ديانوب) مجنون تىقىر اياوغە
دوردى ھەنە صحرالرە سير ايجون يوز اوردى . بىر منزە

دوشدی رەگنارى ^{ئىچىرى} سىر ايلرايدى اويردە يارى . بىرنىچە
گوزل قز ايله هىدم ^{ئىچىرى} مىجنون شىكتەدن مقدم . لىلى گىنر
ايتىش اول فضايە ^{ئىچىرى} سالمش گل لاله اوزرە سايە . مىجنونە
مقابىل اولدى لىلى ^{ئىچىرى} واردە بىرىنچىڭ بىرىنە مىلى . لىلى دىمە
جىنت اىچىرە بىر حور ^{ئىچىرى} مىجنون دىمە ئىلمات اىچىرە بىر نور .
لىلى ايشى عشۇء كىر شەمە ^{ئىچىرى} مىجنون گوزى ياشى چىشمە چىشمە .
لىلىدە وصال دوست مىلى ^{ئىچىرى} مىجنونە ھەم آرزۇي لىلى .
(برآز دىيانوب) دىك - قازان . دىكدان - ساجاق . كەش -
باشىق . كەشىدۇز - بىشەقچى . شەمن - چارق . شەمدۇز -
چارقچى . لىسىدىن - يالاماق . بوسە - اوپوش . بوسىدىن -
اوپىك . دىدان - دېش . گۈرىدىن - دېشلىك . نافە - كۆبىك .
شەكم - قارىن . سېنە - سېنە . بستان - مەمە . زانو -
دېز . كعب - توپوق . رفتىن - گىتىمك . گفتن - دېمك .
رمىدىن - سېچىراماق . (برقىسىر دىيانوب) باعث تحریر اين
كلمات آنست كە ساكن اردەيلى مشەهدى كاظم ناسخە بىند از
آغا محمد حسین تاجر باشى يك باب دكان واقع دراسته
بازار شهر بىرىدۇع اجارە كىرد بقول بىع صحىح شىرعىرەف
يېكسال مەن ...

(ملا فتحىلى)

آگىدە آچ كتابىڭى (محمود تلهسيك گلستان كتابىنى آجوب
قوىبور اوستاسىنچى قىاغانە اوستاسى آواز ايله همان منوال گرو .

سنى او خويور وىنى درېمى مەحمود اونىڭ آغزىندىن آلوب همان
ظرحدە دىه دىه كېچور . دالدان حافظ كتابىنى آچور واوخو -
بۇرلۇ . سوڭرە لىلى مىجنونىڭ گروسىنى وآندان سوڭرە لغتى
بۇمنوال او خوشانىدان سوڭرە ملا فتحىلى دىبور) دور گىت
پىرىندە او تور او خى يىلمىدىكى سوروش ... مصطفى گل .
(مصطفى گلوب ملانىڭ قىاغاندە او توروب او خويور .)

(مصطفى)

گل كېچ گىت ھمزەلى مەدعىلى ... گل كېچ گىت ...
ھمزەلى مەدعىلى

(ملا فتحىلى)

اگىدە دوز او خى در تشدید ھمزەلف مەالف ...

(مصطفى)

گل كېچ گىت

(ملا)

دور صەد درىشكى او گرتسون . كريم گل .

سلام عليكم... تقصيري نهدر؟

(ملا)

(نوهشوكى دره دره) اولمسى گونيدر ايت اوشاغى اينىڭ سىنده قويىدىك كە حاييفىمى آلوم... علیکم السلام خوش گلدىڭ بويور آموسى دايىي اگلىش . (موسى اوتورور)

(مرتضى)

(آغلا نمسىنىمەش) آى آغا گل ايويمزە گىدك من قورخورام (قيسىلور موسىنىڭ بوگرىنه)

(موسى)

كس سىيىكى ايت كوجىيگى ايت... ايوئىزدە نەوار؟ سىنڭ او لومىڭ بورادەدر... آلجاق سىنڭ مىتىكى بورادن چاغرۇب مىڭا ناپشىرارلار.

(ملا فتحىلى)

موسى دايىي من اوشاغى مكتبه بوشى طايىلە قبول ايدرم: «اتى منم - سوموگى سىنڭ»

(موسى)

بلى ملا فتحىلى اوستا بوشى ط آتا بابادن قالىم شىرعى بىر مطلبىدر: اوستانڭ چوبوغى جىندىن چخوبىدر

(ملا)

بس حق نەقراردە وېرە جىكسن ؟

(موسى)

نېرخىڭر نەدر؟

(ملا)

نېرخىدر؟ اوشاق وار آيدە اوون شاهى وېرېر اوشاق وار آيدە ايکى شاهى وېرېر... مكتب كىباچى دكائى كىمىدر: اوون شاهى وېرن اوز شاهىلىق كىتاب چورلۇ يېر، ايکى شاهى وېرن - ايکى شاهىلىق . باشكى نە آغريدىم آتا بابادن قالا... بىر مەل اولوبىدر: اوشاغى اوخدار اوستانڭ عصامى، آنانڭ كىسەسى، آنانڭ كاساسى...

(موسى)

آى ملا فتحىلى اوستا! پىس منم بوردە هىدىچ حاطرىم يوخىدر؟ مىڭا بىرىشى باغشلا باق اىستەمپۈرسن ؟

(ملا)

سىنڭ خاطرگەن منم يانمەدە داغلارجەدر. آموسى دايى! سىن نە وېرسن من اونى قايتارمۇھىجمە. بىرى گورۇم فىكىرىنە كى نەدر؟

(موسى)

آى ملا فتحلى اوستا ! من نه ديوم ؟ مرتض او خويوب
منم ايجون ملا او لميماجق ، ميرزا او لميماجق ، نماز سوره سنى
بيلادى بسى ... والله... سئا آيدە يرقە گوزدى عباسىم وار .
آى بىتدى ، عباسىكى جىيىتكە ييل... قورخە اعتبارسز او لمريق .

(ملا)

آلله مىن بركت ويرسين . نه گونه قاليسىن سن اعتبارسز
اولورسن . سئا مىلييونلار اعتبار ايلرم ...

(موسى)

ايىدى گلک مطلب اوسته . مرتضىگ بوساعت ١٣ ياشى
وار ، يوزومزه گلن آى ١٤ كىرىپ . ايىدى عزيزيم ، او خوت-
ماق پىشەسى سىنگ ايشىڭدر . باخ گور بونڭ او خويەسى تەرى
وار يوخسە يو خدى .

(ملا)

والله... نه ديوم ! ايله او شاق وار دورت ياشىندە گورور -
سەكە ابىجىدى هىچھەلىور ، ايله او شاق وار اون سكز ياشىندە
ھە واللهىلدەدر واللهىلدە !

(موسى)

بس بونڭ قابلىقنى بىلەت او لىماز ؟

(ملا)

نيچون ؟ امتحان ايلرم بىلم .. مرتض ، گۈل قىاغىمدا دىز
قور او تور . آموسى دائى ! قوى بونا برقابقىجە افسوندە
سالوم !

(موسى)

نه ايليلورسن ايله ...

(ملا)

(دو داقنىڭ آلتىنده يواشدان او خويوب او خويوب ، مرتضىگ
يوزىنە او فورور . دالدان خىلى قراتت ايله مرتضە ايشىتىرۇپ
ديور) هو الفتاح العليم (مرتضە دىور كە : دى)

(مرتض)

هو ... ها ... فتحلى .. ! (او شاقلاڭ گولوشورلى ملا
فتحلى قرارور موسى آغارۇپ مرتضىگ يوزىنە اگلوب
باخور)

(پىردى سالنور)

سەھىپ بىشىجى مجلس سەھىپ

(واقع اولور موسى نىڭ ايوينىدە موسى دەملەنىش سىموارى
ايوش آشاغە طرفىنە قويوب قباقندە بىر طرفىدە ئىكى عدد قىندان
ايچىنە شىرىايلە قويولوب اوبرى طرفىدە پۇدىنىسىدە استكالانلار
قويولوب و موسى دىزى اوستە او توروب باستكان نىل باكىو
يوپىر و دىستمال ايلەسىلىور و هم او زى او زىنە دانشۇر)

(موسى)

قودالار گىرك بوساقت گلسون . مانغىل گىرك تاپشۇرىدۇ -
مكە مەھرە سالنەسى شىلىرى صىبح گىچەدىن گونرسونلار بىزدە
قۇناقلار گىنچە اوز آرامىزدە وراوورد ايدىدىيەت ! آغز كيموار
اوردە ؟ . . . (آغزىنى قاپى طرفە دوتوب چىفرىر) گورسون
داروازە دوگن كىمىدر .

(گىلى)

(باشنى قاپودان اىچىرۇ سوخۇب) او لمە چاتدامە آيزىد
گىلن گىله جىكىر بوردە كار (صاغىر) يو خىزىر ايشىدىرىق . . .

(موسى)

او دىسکى دوھۇز كۈپكۈڭ قىزى . سەن منم جانمى
بوغازىمە يەمىسىن . اللە قويىسە بواشىلىرىمى قورتاروب سەنگىدە
عەهدىدىن گىرم . (محمود آقانى گىتورورلار) .

(محمود آقا)

سلام عليكم دائىي ! كەنهنوا آ . . . آ . . . ر ؟ ياز گۈلنۈڭ
يا غىشى ار آر وادىڭ دوگوشى . آ گىلى باجى سەن اللە دائىئىڭ بو
سابعتىدە حوصلەسى چوخ دار او لان و قىندر . سەن دائىئىڭ ھرسوزىنى
سوز ايلەمە ايودە دىرلىر : بىرىنىڭ ايلە دىگرمان او لمىز قالان
نەوالسە او لا جاق .

(گىلى)

(آغلىيە آغلىيە) آغريئىڭ يوركىمە گىلسون آمەممۇ دەقا بىر كىندىر
قالوبدر سابونلىوب بوجازىمە سالۇب او زىمىي آساجقام بوز ائىلە
بو عقلسىزە بو دىوانىيە بو يولىزە دېنسىزە بىر عاقىل او رىگە دەن
يۇ خىدر . لەوا ياشنەدىكى قىزى گۇتۇرۇر وېرىر بىر آغزى يېرقارپان
كىلفىر . بىش يېتىمك اوستە چورگى داشدان چىخانە خاك انداز
بىر جەهانە مەتقاڭ او شاغىنە . . .

(محمود آقا)

آ گىلى باجى ! دىرلىر قىزى ھەركىسە وېرسىن آلداتمسىن
نە او لو بدر حاجى او غلى محمد تازە يېز نەمز چوخىدە قوجە دەگل .
داھى ياخشى قزائىچى گىتۈرن او شاقلاڭارى وار .

(موسى)

آى باجى او غلى بوكافرى دالىشىدىرمە (آياغە دوروب
آر وادىنە سارى قزانور) چىبح كۈپكۈڭ قىزى بوردان . سەن ئەم

قویوب... گىدەئىك... سوموگىنه (گىيىكىنه)... سالىم (گىلىقىپاپىدىن تىلەسىك چىخور.)

(محمود آقا)

آدابى سىن الله حوصله ايله

(موسى)

آبالام گورمۇرسىن بى كويىكىش قىزىئىك كوكلىينىدىن لەلر كىچىر ؟ اىستىور كە منى بوجاغە باسون اوزى منم بويىنمە مېنسون اوستىمە آغالق اىلسۇن ھاي كوكىكىز كىسىلسۇن شىطان اولىسە آروادلار دىيانىسى گىيرلەرلەر. اگر بى طائىفەئىك عقللى وار ئىدە يورموتەلرى قولىنىندە بتوبىدر. آبالام منم باشىمە ترس دىگر ماڭلار اوگۇنۇر. كرييم بىر طرفىدىن قاچاق دوشوبىر ناجالنىك بىر طرفىدىن منى قىسىپ اوج گون مەلت ويروب اگر اوچىكۈنە كىمى كىرىمى گتۈردىم ديوانە ويردىم جانم قورتاردى اگر ويرسم منى آرواد اوشاقلۇ گىنچەيە دوستاق گوندرەجىكدر. ايمىدى باجى اوغلۇ كىرىمى من دىمەيىم سىن دى: روس الىنە ويرمەك اولار ؟

(محمود آقا)

آدابى معلومكە اولىز. اما بىرىدى گوروم ناجالنىك كىرىمك اوستەنې بىر كە دوشوبىر ؟ اوئىك ايشى يالقىز سىن اوغلۇ آفاسنى اولىرىمك اىچجۇن دىگلى ؟ او كە بى ساعت بىزىم ئىمزمىدەدر

سۈلىستىجى مىڭا دىبور كە كىرىمك بوزىنە ايله بىر ثبوت يوخىز
ايش ايله بىلورم на прекращеніе

(موسى)

محلە و كىيلەرى دىبورلەر كىرىمەن قطع نامە قايرىوبىر دىيواڭىدە
كىرىمك آياغانە ايش گلمسەدە ناجانلىكىمىز چوخ ترس روسر
غۇبور ناطور دوستاغى اىلىيوب گوندرەجىكدر.

(محمود آقا)

بس كرييمى ناجانىكە ويرمۇب غرضىڭ نەدر ؟

(موسى)

غرضىم نە او لاچاق . مراتضى بى گون آپاردىم قويىدوم
ملا فتحىلىنىڭ حجرەسە درسە گىيچەدىن گىيچەيە گىيدىر نەھىسى
كىيلەدە قالار. مەلکى دە بوجىچە او تووروم گىتسۇن . قالدىن بىر
آرواد بىر من . بىزىدە اوروس ھايانە اىستىور گوندرسۇن
أڭىمىز المۇن خىرىيەلمىز گوڭدىن آسىلوب كرييمى الله سالاسى
دەكلەم . والسلام .

(بوجالىدە داروازە دوگولۇر مراتضى ھەكىبەسى قولۇنىڭ اوستە
قاپىدون گىروب سلام ويرىر و درحال ھەكىبەسندىن بىركتاب چىخارىدىر
آتاسىنە گوسترىرىم)

(موسى)

آى اوشاقلار گورۇشكە دروازەدە كى كىمىدە ؟ هەركس ايسە
او تووروش ؟ گا...ون ... (مراتضە سارى) بونە كتابىدە ؟

(مرتضی)

بیله بو لیلی معجوندر ... ایله غریبه شکللری وار ..

(محمود آقا)

هارادن آلمسن ؟

(مرتضی)

هی ... هی ... هی .. بیله تاپمشم !

(ملا فتحعلی)

سلام عایکم (دیوب قاپی دن گیریر . مرتض گنور دیسگی
كتابی یاشیریر بوانناده محمود آقا و موسی آیاغه دورورلر
ومرتضگ آیندن محمود آقا كتابی دارتر آلمقه که گورسون
نه کتابدر مرتض ویرمیور هلا فتحعلی مرتضه آجقلانور)

(ملا فتحعلی)

های ادبز . . . بویوک سندن نه ایستمه در حال
ویر . . ، کتور گوروم نه در او ؟
(محمود آقا)

دیور که شکللى كتاب تاپمشم . . .

(ملا)

آ کده یوخسے بزیم درس شاگردلر بنگ کتابنی سو خمیسن
بری ویر بری .

(مرتض)

كتابی يره قويوب قاچور .

(ملا)

(كتابی آلو باخور گورور که شاگردی محمودگ لیلی
هجتون کتابیدر) گورونور که مرتض هله او شاقدر عقلی کسمیو بدر
يولداشنىڭ كتابى گوتوروب گلوبدر . من او زوم صباح صاحبئە
ویریرم . (موسى يە سارى) بوگونكى احوالاتدىن آموسى دايى
سنگ هېچ خېرىڭ او لانە او خىشامىور ؟

(موسى)

(تېجبلۇ) نا احوالاتدان ؟

(ملا)

بو ساعت مسجدە گلوب منى چاغىردىلار که حاجى او غلى
محمدى اولدوروبدرلر گل او نى غسل ايلە .

(موسى)

(رنگى آغارمش گوزلرینى چىلدوب باغرە باغرە سو
بروشور) كىشى نه داشيرىسن ؟ . . . ها ؟

(ملا فتحعلی)

موسى دايى او زوڭى توختات بلکە باشقە آدمىر شهرىدە
حاجى او غلى محمد چوخ . . .

(موسى)

(آياغه دورور چوخاسنى چىكتنه آتوب تله سىك قاپى دن
چخور) يوخ . . . بزيم حاجى اوغلى محمددر گىدوم گوروم.
كوب آزب .

(لا)

(محمود آغا يه سارى) داهى نهاو توروم اورايە مندە كېدىم
(ملا فتحلى چىخوب گىدир دالدان گىلى گلور محمود آغا دن
سوروشور)

(گىلى)

نەوار آمەمود آغا ؟ . . . موسى يوگوردى ! . . .
ملا كېتىدى . . .

(محمود آقا)

نەوا لا جاق ملا فتحلىنى مسجدىن چاغروب لر كە گل
حاجى اوغلى محمدى چىمىدىر . . . اولدوروبلىرى . . .
داشە ملا فتحلى خبر وىرن كىمى پىمن پىمن دوشىدىلىرى .
ديورم آگلى باجى مندە كېدىم بلکە سېلىستىجى بوايىشىن اوترى
منى آختاردى . . .

(گىلى)

دور گىست آغريڭ آلم آنجاق كريمىڭ آدى چىلىگە
قويمە . قباڭىنده جانم اولسون ! . . . قربانىڭ اولوم !

(محمود آقا)

ياخشى ياخشى آرخان اول ! (محمود آقا گىدىر).
(گىلى)

(يالقىز شىلالاچ آتە آتە ايودە بوباشە او باشە سوزوب اوينبور

ابكى اللرىنى برى برىنه چاتوب آرابى بارماق شىقىلاادوب
او خويور) : ۱) گوزوڭ آيدىن سىڭ گىلى ئە تاپ بىزىنە إلى
پوللى ئە او زى جاھل شرين دىللە ئە دى : آى موسى گل
قرى وير ئە چالىش ال بهال قرى وير ۲) آروادلارڭ
پىسى منم ئە چىكتىمده قالمشىدى چەنم ئە تدىرى يمى دكشىنم ئە
دى : آموسى گل قرى وير ئە چالىش ال بهال قرى وير ئە
۳) دىدم عقلىڭ چاشوب آدە ئە ياخشىدى بىركىچال گە ئە
يوخسە وير مئقال محمدە ئە دى : آموسى گل قرى وير ئە چالىش
ال بهال قرى وير ئە ۴) ياخشى قودا تاپدۇڭ ما غىيل ئە بىستەر چاتدا اىستر
دا غىيل ئە كېشىلر دە اولماز عا غىيل ئە دى : آموسى گل قىزى وير ئە
چالىش ال بهال قرى وير ئە ۵) كريم سەڭا قربان اولوم ئە
ائى يېڭ آغريسىن آليم ئە موسى گل اوينا من چالىم ئە دى :
آموسى گل قرى وير ئە چالىش ال بهال قرى رىر ئە ۶) هاردان
تاپدى بوكىچ بزى ئە گلدى آلسون بزيم قرى ئە او زىن اولدور-
تدى خود او زى ئە دى : آموسى گل قرى وير ئە چالىش ال به
ال قرى وير ئە ۷) سوخا سى سوخا ياه قالدى ئە دىن بىكىن

گورىندە چالدى ئەمۇسى قزىمېڭ أودە قالدى ئەدى :

آموسى گل قرى وىر ئەچ چالىش ال بەال قرى وىر ئەچ ۸)

يەتنە قزويرمك او لار ئەسن دوزەنى فلك پوزار ئەقزىندە بس اللهىوار ئەدى : آموسى گل قرى وىر ئەچ چالىش ال بەال قرى وىر ئەچ ۹) قزىم بالام غم هېيچ يىھە ئەيدىم نەجە ئەيلیوم دىمە ئەبوايشى سوپىلمە هېيچ كىمە ئەدى : آموسى گل قرى وىر ئەچ چالىش ال بەال قرى وىر .

(مرتضى)

(بوحالىدە مرتضى گلوب دىور) آى جىيجى سەن كىمىن دانشىرسەن : اىودە كە هېيچ كىس يوخدر ؟ دەدم گلور . . .

(گللىي)

هېيچ نە آبالام قره گۈنئىمە دىل دىورم آغايىورم . (بوحالىدە مۇسى گلور)

(موسى)

(گلوب دوشىڭ او سىتە او تورور. گللىي اىودن چخوب پىشىغانحال گىنە گرو قايدىر)

پە آنا آناسىڭ يىرى . . . فقير مىكىن مظلوم كېشىنى خا حق يىرە أولدوردىلر . . . دا ؟ .

(گللىي)

كىيم . أولدور و بىر دىبورلىر ؟

(موسى)

ايت ! . . من نەييليم كىيم ! . . . كۈپك او غلۇنىڭ يېرىندە ساغ باش گورە آپارماقە قويارلارمى ؟ ياخشى بىكۆمى يۇنگوللەدىرىدىم قويىدىلر

(گللىي)

يائى نىھە تەھسىرسەن نىھە ؟ لطىفە سىدە پىس گلسى بىر مثل دىرىلر : تەھسىمش كۈپك سوپىرىلەش يە سېچار . . .

(موسى)

های ادېزىز گۈپكىڭ قرى ! . . . ادېزىز سۆز ادېزىز دەن چىخخار . . .

(گللىي)

هاهاها . . . هەندى سىڭىدا دىمۇر دىمەكە . . . (بوحالىدە فاطمە چادرە لۇ قاپۇداڭ كېرىپر)

(فاطمە)

سلام عىڭىم ! آموسى يېزىنە بونە خېردر ؟

(آموسى)

عليكم السلام ! (آياغە دورۇپ تکايف ايدىر) آى آنا نەگىچ گلدىك گل اگلىش (گىدور اىۋوش بوجانىدىن دوشىڭ گلوب قائىن آناسىنىڭ آلتىنە سالسەرن بوازىقىدە فاطمە گللىي طېقە آجيقلۇ

اُخوب بارمقي ايله وباشى ايله هده دلپور . گللى دخى آناسينهلى
و آخزى ايله اشاره ايدير كه يعنى موسى ييلمسون دانشمه)

(فاطمه)

(دوشك اوسته اوتوروب دلپور) منم يوزىمى مردەشىر
تختەشىر يوسون بودوشگون بوبىدېخت جانم بوايىلسىز گون سىز
جانم داهى نەلرگۈرمىچىك . . . آياغىمدن دوت

(موسى)

آى آنا هىيج غارغانىه . . . او لا جاغه جاره يوخىر . . .
قىضادن نه قىمنىر اونى گورەجىوك . . . قباغمىزدە بىلەقدىر
وارمىش . . . روز از لەن نەكە يازىلوبىر او يوزولمىز بىبوراسى
واركە سنك بوقىزىك گللى - آجىفىك توتەسون - چوخ
نەپەكىر قىشك بوخىر ايشىقىدە دىندى دوردى نحس دالىشىدى . . .

(فاطمه)

گللى نىڭ آناسى اولسون . . . گللى نەقايرسون ؟ گللى
باجارسە هىيج بىرىڭىشك دير ناغىنه داش دەكمە راضى او لمۇز .

(گللى)

گللى آغرىدە هەرىزىشك باشىنە داش دوشوبىر آلتىدىن
چىخە ييلمپور سىز . (بۇحالىدە باشىقىدا چادردا آرواد پالتارىيندە
كريم ماندىغىمىش يوگورمك ايوه گىرىز و قابو طرفە ئىلىنى اوزا -

دوب دلپور :)

(كريم)

اي آمان قويىمبوڭ گىلدىلر . . . (هاموسى اياغە قالخوب
گاه قاپويە باخىرلر گاه كريمعە باخورلر . آنجاق كريم يو مورناسى
ترس گلن تاواق كىيمى او زىمىنى گاه بوبوجاغە سو خور گاما او -
بوجاغە سو خور گاھىدە يو كوش اوستە قالخور چىخە ييلمپور)
آدەدە تىز گل تىز . . . منى باشىر . . . آياغىمدن دوت
يو كە قالخىز . . . (محلەدە قراق سى فارادا ووى سى گلور)

(گللى)

(آغلىدە آغلىدە) ايوشك يخىلسون آكىشى چىخ گور بواه
گورولتىدر و بونەسىن در ؟ . . . (موسى تەسىك كريمى يو كوش اوستە
گىلدوب چخور). اىكى نفر قرا دا ووى - (موسى نىڭ دوشىدىن اىتە -
ليوب ايوه سو خورلار) اىچىرۇگىت ناجالىنڭ و پىرىستاۋ گلورلار . . .

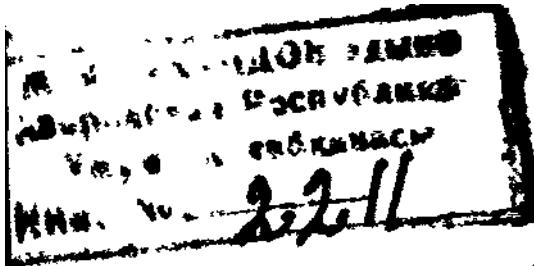
(موسى)

بويورسونلر . . . گلسو نلر (ناجالىنڭ و پىرىستاۋ اىچىرۇكىرىر) :

(پىرىستاۋ)

ڪس سىپىكى قورو مساق . سنك تكلىف ئەتكى آرتۇقىر
(ناجالىنېكە دلپور)

Насъ домохозяинъ приглашаетъ къ себѣ
въ комнату.

۸۰

(موسى)

آى آغا اېجرم.

(Приставъ)

Можетъ.

(Начальникъ)

Позовите сюда какого-нибудь моллу съ
кораномъ .

(پرستاو)

آگده قاراداۋى گىت بىر ملا چاھىر دىكە بى ساعت
قرآن گوتورىب بورايىه گلسون، (قاراداۋى يوگوروب گىدىر)

(موسى)

آى آغا. منكە آندايچىرم (وَاللَّهُ گورمۇش) نىھ ناجالنىڭ
اینانىبور اولىز كە ملايىه زادە زىھىت ويرمسون

(پرستاو)

كىرىمى وير. نەن زىھىت چىكوب آندايچىمە و نە ملا زىھىشى
چىكوب گلمسون.

(موڭسى)

آغا كرييم بورده اولىسىدى نەيدى... دوئىپ ويررسى
جانم قورتاراردى.